

הכשר כלים

א. כל כלי חרס שנשתמש בו חמץ, לא מהני ליה לא הגעלה ולא ליבון. וכלי זכוכית נוהגין במדינות אלו דלא מהני להו הגעלה.

ב. כלים שמשתמשין בהם על ידי האור בלי מים צריכין ליבון, ולכן המגשים שאופין בהן חמץ צריכין ליבון, והליבון צריך

בש"ת מהר"ם שיק או"ח ס' רה). אמנם באגרות משה (או"ח ח"א ס' קמט) כתב שמכירה כזו חלה לדינא אע"פ שעדיין מוכר את חמצו בפסח. והטעם לזה שאינו חפץ לאסור את חמצו שמכר לפני הפסח, אלא שגוזל את החמץ שמוכר במשך החג. אבל לגבי כל החמץ שאינו מוכר במשך החג, נשאר החמץ הזה בבעלות הנכרי בפסח ואינו נאסר מחמת הדין של חמץ שעבר עליו הפסח. וכן פסק הרה"ג הרב שלמה זלמן אורבך זצ"ל (הליכות שלמה, פסח, פ"ה, סע' ט) שמכירה כזו כשרה להלכה ע"פ הפסק של הנו"ב (מהדו"ק או"ח ס' יח) שכל עוד שמכירת החמץ נעשתה כדת וכדין לפני הפסח והנכרי הקונה יכול לכופף את המוכר ע"פ דין לקיים את המכר, לא משנה אם המוכר מחשב בלבו להערים מכיון שלמעשה הלוקח הנכרי יכול לתבוע אותו לקיים את המכר. ובאגרות משה (או"ח ח"ב ס' צא) העיר שהמכירה אינה חלה על החמץ שהגיע לבעלי החנות בתוך הפסח, ובזה יש איסור של חמץ שעבר עליו הפסח. ולכן יש שהציעו למכור לא רק את החמץ אלא את כל העסק, שאם הרווח וההפסד הוא של האיני יהודי, אף אם החנות או בית החרושת פתוחה בפסח, אין כאן אפי' איסור גזל. אמנם, אם ימכרו את כל העסק וימשיכו לנהוג את העסק כדרכם קודם המכירה, הרי זו הערמה ניכרת.

ולכן יש להציע לקנות את העסק אם יתקיימו ארבעה תנאים: (א) שלא יהיה למוכר היהודי שום התייחסות לעסק כל ימי הפסח, (ב) שהנכרי הקונה את העסק צריך להיות אדם ראוי לנהל את העסק בעצמו, וכגון אדם שעובד כמנהל של העסק במשך כל השנה, (ג) שיהיה חשבון מדויק לאחר הפסח על כל הרווחים במשך החג, (ד) שהקונה הנכרי יקבל כסף בעבור כל הרווחים האלו שנעשו במשך החג. בנוסף לזה, יש לעשות ב' מכירות (מכיון שכל אחד מהמכירות יש בהן פקפוקים). מכירת חמץ לנכרי לחלוטין לפני שעת איסור הנאה בערב פסח, וגם מכירת העסק לזמן מקודם שעת איסור חמץ בערב פסח עד לאחר הפסח.

להיות לכתחלה ליבון חזק עד שיהיו ניצוצות נתזין ממנו והמרדה של עץ אין לה תקנה.

ג. כיור הנעשה ממתכת (או חומר אחר שאפשר להכשיר) יש להכשירו ע"י עירווי מכלי ראשון [סה].

[סה] משיעורי מוה"ר וויליג: בשלחן ערוך (או"ח ס' תנ"א סע' כ') איתא וז"ל השלחנות והתבות שמצניעים בהם אוכלין כל השנה רגילים לערות עליהם ורתחין לפי שלפעמים נשפך מרק מן הקדרות לתוכן, עכ"ל. ובמ"ב (שם ס"ק קי"ד) הביא שהמהרי"ו היה מצריך אבן מלובן מפני שלפעמים נותין עליו פשטיד"א חמה. ועיין בשעה"צ (ס"ק קמ"ד) שמעיקר הדין עירווי מהני דאפי' אם נתן עליו פשטיד"א, הרי מעיקר הדין אזלינן בתר רוב תשמישו. ולפי דברי המ"ב, יש לומר שה"ה בכיור שבדרך כלל אין נותנים בו דבר גוש שהוא חם ורוב תשמישו ע"י עירווי. ומי שרוצה להחמיר, ישם דבר המפסיק בשולי הכיור.

והנה, מפני שקשה לערות על כל חלק של הכיור בלי זחילה ממים שכבר נזחלו ממקום אחר, יש להציע שקודם שיערה את המים, יסתום את הכיור כדי שהמים החמים ישארו בכיור. אח"כ יערה בשולי הכיור ובצדדים, ואח"כ ימלא את הכיור ע"י מים חמים מהברז. ועל פי זה, יש הכשר גם ע"י עירווי כלי ראשון וגם ע"י כלי שני. ואע"פ שאין המים מעלים אבעבועות, כבר כתב המ"ב (ס' תנ"ב ס"ק ח') דדבר הצריך הכשר ע"י עירווי, א"צ שיהיה המים מעלה אבעבועות אלא די במה שהוא יד סולדת בו. וגם יש סברא לומר (ע"פ הג"ר יעקב קמנצקי) שאם שורה כלי במים חמים של כלי שני לזמן מרובה, הרי דינו כעירווי (שהוא רק לזמן קצר).

והנה, נוהגים להכשיר רק כלים שאינם בני יומן (עיין הע' ד') ולכן כתב המ"ב (ס' תנ"ב ס"ק כ') שיש להמתין מעת לעת לאחר ההשתמשות כדי להכשיר את הכלים. ובשער הציון (ס"ק כה) כתב וז"ל והחק יעקב כתב דדי מעת לעת שנשתמש עליו חמץ, עכ"ל. ולפי זה, מי שהפסיק מלהשתמש בחמץ בכיור ביום ב' בבקר, אף אם השתמש בכיור למים חמים בצהרים, מותר לו להגעיל את הכיור ביום ג' בבקר מעת לעת משימוש בחמץ. וצריך עיון בזה שהרי כל הסברא להצריך הכשר בכלים שאינם בני יומן הוא משום דאמרינן דחמץ קודם הפסח מקרי איסורא בלע, וא"כ כשנותנים מים החמים לתוך הכיור ביום ב' בצהרים, הרי החמץ שבדופני הכיור נפלטים לתוך המים וחוזרים ונבלעים לתוך

ד. השלחנות והמשטחים (קאונט"ר טא"פ) שנעשו מחומר שאפשר להכשיר, יש להכשירם ע"י עירו או לפרוס עליהם מפה או דבר אחר. ומכל מקום יש נוהגין שלא להשתמש גם אחר ההכשר בשלחנות ובתיבות אלא בפריסת מפה או דבר אחר [סו].

ה. התנורים שיש להם תוכנית לניקוי עצמי (סעל"ף קלי"ן). יש להכשירם בניקוי עצמי. תנורים אחרים יש לנקותם היטב, שלא ישאר שמונונית בעין, ואח"כ (אם לא חממו את התנור מעת לעת) מחמים את התנור לשעה שלמה לחום הכי גבוה [סו].

דופני הכיור, והיה צריך להמתין מעת לעת משעה שפסק מלהשתמש בו בחמים. ובאמת המעיין בחק יעקב (ס' תנ"ב ס"ק י"ד) יראה שכתב וז"ל אבל מה שהצריך להמתין מע"ל מהשפשוף לא ידעתי מקום לחומרא זו דכל כלי שאינו ב"י היינו מהתשמש שנשתמש עליו דבר ואין נפקותא כלל ממה שנדבק עליו בצונן עד עכשיו, עכ"ל. הרי שהעיקר הוא שנשתמש בו בחמין, ולא דוקא נשתמש בו בחמץ, וצריך עיון בדברי המ"ב.

[סו] עיין בהע' א' לגבי הכשרת שלחנות. והמג"א (ס' תנ"א ס"ק ל"ח) כתב שיש להחמיר לכסות את השלחנות אפי' לאחר הגעלה. והמ"ב (ס"ק קט"ו) הביא דבריו וכתב שאין צריך להחמיר אא"כ יש חשש שיש חמץ בתוך החריצים. ומ"מ יש שנהגו להכשיר וגם לכסות את השלחנות, אמנם מעיקר הדין סגי בהכשר לחוד או בכסוי לחוד.

[סז] משיעורי מוה"ר וויליג (ומספרו עם מרדכי, מועד ס' ל"ב): רש"י (ע"ז עה: ד"ה כל דבר) כתב לגבי המקור שצריך ללבן כל דבר שבלע איסור ע"י האור, וז"ל, כל דבר אשר יבא באש. שנשתמשו בו בני מדין על ידי האור תעבירו באש כעין בולעו לאיסור יפליטנו כדאמרן כבולעו כך פולטו, עכ"ל. וממה שהזכיר רש"י כבולעו כך פולטו לגבי ליבון, משמע שאפי' לגבי ליבון אמרינן שאם ליבן דבר כחום שנבלע בו האיסור, מהני להכשירו. ואף שיש לדחות ולומר שרש"י לא נתכוון להביא פרטי הלכות ליבון, רק המקור, מ"מ בתשובות מיימוניות (הל' מאכלות אסורות ס' ה') כתוב וז"ל, אפילו לא הוסק יפה כדי השרת

קליפה מהני שהרי רגילין לחזור ולחממו כשרוצים לחזור ולאפות ונאמר כבולעו כך פולטו כי היכי דסגי לן בהסקת תנור אע"ג דידוע דלא הוי כולי האי כמה חזרה לכבשנות ... ושאלתי לאלמנת דודי ר"י ואמרה שבעלה לא היה מוחה בידם והיו אופין תחת מחבת אחת פשטיד"א (בשר) אחר פלדו"ן (חלב) אך היו מסיקין רק כדרך האופים. וכן נוהגין בבית רבינו מאיר זקני ובבית מרת מרים בת בתו של רבינו שלמה, עכ"ל. הרי מבואר דבבית רש"י היו מקילים לומר כבולעו כך פולטו גם לגבי מדת החום וזה מקרי ליבון.

והנה, הפמ"ג (א"א, אר"ח ס' תנ"א ס"ק ל') כתב שלא מהני חום הרבה כדי להכשיר כלי שבלע ע"י האור דהאי לאו מטעם גיעול היוצא רק שורף בעין, וכל שאין ניצוצות אינו שורף. כלומר, לפי הרבה ראשונים ליבון אינו מפליט את הבלוע אלא שורפו במקומו, וא"כ איך אפשר להכשיר ע"י חום הרבה (באותה מדה של הבליעה) בלי לשרוף את הבלוע, ואין שריפה אא"כ ניצוצות נתזין. ובאמת, יש ליישב את השיטה המובאת בתשובות מיימוניות שהרי רש"י עצמו (ע"ז עו. ד"ה מגעילין) כתב דליבון שורף את הכלי, וכבר נתבאר שרש"י גם סובר דאמרינן כבולעו כך פולטו בליבון לגבי מדת החום. אלא צריך לומר דכבולעו כך פולטו לאו דוקא אלא כתשמישו כך הכשרו, והבלוע שנבלע במדת חום מועטת, הרי הוא נשרף במדת חום של אותה המדה.

ולפי זה, היה מקום להכשיר את התנור ע"י חימום התנור למדה הכי גבוה ועל ידי כך נאמר כבולעו כך פולטו. והיה מקום להתיר אפי' אם התנור אינו מגיע לחום של ליבון קל, שהוא חום שקש נשרף עליו מבחוץ. ועיין במנחת יצחק (ח"ג ס' ס"ו) שכתב שיש לסמוך על התשובות מיימוניות בהכשרת תנור, אבל צריך שהתנור יגיע למדת ליבון קל.

ויש להוסיף שהמתירים להכשיר ליבון של כבולעו כך פולטו במדת חום מתירים זאת אע"פ שהם סוברים שחמץ קודם הפסח הוי איסורא בלע. ולדעת הראשונים דחמץ קודם הפסח מקרי היתירא בלע, יש מקום להקל ע"י ליבון קל אף אם לא אמרינן כבולעו כך פולטו במדת חום. בנוסף לזה, יש צד לומר שתנור שאין נותנים חמץ בקרקעיתו, והחמץ נבלע רק ע"י זיעה, אפשר להכשירו ע"י הגעלה (או ליבון קל). וכן משמע במ"ב (ס' תס"א ס"ק ג') שכתב שאע"ג שרקקעית התנור נכשרת רק ע"י נתינת גחלים ע"פ כולו (כמבואר במחבר שם), מ"מ הגג והצדדים נכשרים ע"י ליבון השלהבת. עוד יש לצרף שיטת האחרונים (עיין דרכי תשובה ס' צ"ב ס"ק קס"ה) דתנור שבלע איסור רק ע"י זיעה, אינו פולט את האיסור

ו. אין להגעיל אלא כלי שאינו בן יומו, דהיינו שכבר עבר מעת לעת משעה שבשלו בו חמץ, וכן היורה שמגעילין בו לא יהא בן יומו, וישגיח שבכל פעם שהוא נותן את הכלי לתוך היורה, יעלו המים רתיחות, ואם צריך להגעיל את היורה, אזי כשהמים מעלין רתיחות תהא היורה מלאה, ויזרוק בה אבנים מלובנות כדי שישטפו המים הרוחתין על שפתה, ואין להגעיל רק עד חצות היום [סח].

ע"י זיעה, ולכן יש צד לומר שאין התנור צריך הכשר כלל דכל הבלוע (עכ"פ רוב תשמישו) נבלע רק ע"י זיעה.

[סח] משיעורי מוה"ר שכטר: בגמ' (עבודה זרה עז.) מבואר שכלי שבלע היתר ע"י האור ואח"כ הדבר הבלוע נאסר, יש להכשיר את הכלי ע"י הגעלה, ואין צריך ליבון. ואם בשעת הבליעה כבר נאסר הבלוע, אין להכשירו אלא בליבון. והנידון בגמ' שם הוא לגבי בליעת קרבן, שבשעת הבליעה, הקרבן היה מותר באכילה ואח"כ נעשה נותר כשהיה בלוע בכלי.

ונחלקו הראשונים לגבי חמץ קודם הפסח. התוס' (פסחים ל: ד"ה והלכתא) כתבו בשם ר"ת דחמץ קודם הפסח הוי היתירא בלע, ולכן יש להכשיר כל הכלים לפסח ע"י הגעלה. והרמב"ן (ע"ז עו. ד"ה רב אשי) חלק עליו וכתב שיש לחלק בין נותר לחמץ. לגבי נותר, כשבלע הכלי את טעם הקרבן, עדיין היה עליו שם קרבן ולא שם נותר, ולא נעשה נותר עד לאחר הבליעה. משא"כ חמץ, יש שם חמץ עליו כל השנה, אלא שעדיין לא חל האיסור חמץ. לכן יש להצריך ליבון לכל כלי שבלע חמץ ע"י האור. והמחבר (ס' תנ"א סע' ד') פסק להחמיר בשאלה זו שצריך ליבון להכשיר כלי שבלע חמץ ע"י האור.

והנה, לגבי הכשר כלים לפסח, הרא"ש (עבודה זרה פרק ה' ס' ל"ו) כתב שאם מגעילו לאחר זמן איסורו (שעה רביעית) יש להקפיד שהכלי יהיה אינו בן יומו או שיהיה ס' במים כנגד הכלי, דאל"ה, הרי יחזור החמץ שנפלט לתוך מי ההגעלה להיות נבלע שוב בדופן הכלי. משא"כ אם מגעילו קודם זמן איסור חמץ, שאז אין צריך להקפיד בזה שהרי אמרינן שהוא נ"ט בר נ"ט דהיתירא, כלומר שהחמץ החוזר אל תוך דפנות הכלי כבר נבלע ונפלט ב' פעמים, ובדבר היתר אין חוששין לנ"ט בר נ"ט. והמחבר (ס' תנ"ב סע' א') פסק כדברי הרא"ש.

ולכאורה, דברי המחבר סותרים זה את זה, דלגבי הצורך לעשות ליבון פסק כהרמב"ן דחמץ קודם הפסח מקרי איסורא בלע, ואילו לגבי הצורך להגעיל כלי שאינו בן יומו, פסק כהרא"ש דאמרינן נ"ט בר נ"ט דהיתירא, אלמא חמץ קודם הפסח מקרי היתירא בלע. ולדורי דורות המנהג היה להקל כדברי הרא"ש שאין צריך שיהיה הכלי אינו בן יומו. וצריך לומר שמעיקר הדין קיי"ל דחמץ קודם הפסח מקרי היתירא בלע, ורק לגבי דין ליבון החמירו כדברי הרמב"ן. והמ"ב (ביאור הלכה ס' תנ"ב סע' א' ד"ה שאין) עמד על סתירה זו וכתב דממאי דקיי"ל כדברי הרמב"ן לגבי ליבון, יש להכריע ג"כ לענין נ"ט בר נ"ט ולהחשיבו כנ"ט בר נ"ט דאיסורא. לכן חדש חומרא שיש להצריך כלי שאינו בן יומו או ס' במים נגד הכלי. [ועיין בחזו"א, או"ח ס' קי"ט ס"ק י"ד שכתב שאף הרמב"ן מודה שאמרינן נ"ט בר נ"ט דהיתירא בכה"ג ואין סתירה בדברי המחבר.] ע"כ דברי מוה"ר שכטר.

ועיין במאמרו של מוה"ר יונה ריס (שבחלק המאמרים) שדן אם יש מקום להקל בשעת הדחק להגעיל כלי בן יומו כשאי אפשר להגעילו בכלי שיש ס' במים כנגדו. והעיר שכל הטעם להצריך ס' הוא משום דעת ר"ת (שהובא בתוס' חולין ק. ד"ה בשקדם) דאמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה בשאר איסורים. ולכן כשעושים הגעלה, הרי הפליטות של חמץ בכלי נבלעים במים, והכל נעשה כחמץ. אבל לפי שיטת רבינו אפרים (שם) דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים, מה שנבלע בתוך הכלי מהאיסור לאחר הגעלה אפילו בכלי בן יומו יהיה במדה פחותה מהאיסור הראשון, ולמשל אם היה בתחלה איסור במדה אחד מעשרה מכמות המים בכלי, שוב יבלע האיסור בכלי לאחר הגעלה רק במדת חלק אחד מעשרה של האיסור ואם כן עכשיו יהיה חלק של האיסור רק אחד במאה מן המים שבכלי וא"כ יבטל האיסור לגמרי בהגעלה שניה אפילו בכלי בן יומו כמבואר בסוף דברי התוס' (שם), וכן הובא בש"ך (י"ד סי' צ"ה ס"ק כא).

והרמ"א פסק (י"ד סי' צב, סע' ד) דאמרינן חנ"נ אפילו בשאר איסורים כשיטת ר"ת (אלא שמוכח ממה שהקיל הרמ"א בלח בלח בשאר איסורים לצורך הפסד גדול שרק סובר חנ"נ מדרבנן בשאר איסורים וכמו שכתב הר"ן שהובא בביאור הגר"א שם ס"ק כב). ולכן כשמגעילים כלי חמץ קודם הפסח, יש לצרף ג"כ דעת הראשונים שחמץ קודם הפסח נחשב כהיתירא. ואע"פ שגם בזה מחמירים ואין מגעילים כלי שאינו בן יומו, מ"מ בשעת הדחק אפשר להגעיל את הכלי ב' פעמים, ולדעת רבינו אפרים, ההגעלה מועילה, וגם לדעת הראשונים שחמץ מקרי היתירא ההגעלה מועילה וכו"ל.

בענין חמץ שעבר עליו הפסח

מוה"ר יונה יצחק יעקב הכהן ריס

מאיר אין לאסור הלחם בהנאה (ברם לא התיר את הלחם באכילה) מפני שלא היה שום יכולת מצד הישראל למנוע את מעשה האיננו יהודי בתוך הפסח, ולא היה תלוי בבדיקת או ביטול החמץ של הישראל קודם הפסח.

ויש לשאול מה הדין אם ביטל הישראל את חמצו קודם הפסח ומצא קופה של חמץ כגון שקית של טשיריא"ס לאחר הפסח. הנה פסקינן כשיטת ר' יוחנן בתלמוד ירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) שאם אדם ביטל את חמצו אבל לא העביר את חמצו מרשותו ע"י ביעור (ובזמן הזה ע"י מכירה) אסור לו ליהנות מן החמץ מפני שחוששין שהערים ולא ביטל את חמצו באמת מפני שידע שיכול לזכות בחמצו לאחר הפסח (רא"ש, פסחים פרק ב סי' ד, שו"ע או"ח סי' תמח, סע' ה).

מכל מקום, במקרה שאדם ביטל את חמצו וגם עשה בבדיקת חמץ גמורה בכוונה לבער את כל חמצו ואח"כ מצא את החמץ לאחר הפסח (אפילו באופן שלא מכר את החמץ הזה), פסק המשנ"ב (סי' תמח, ס"ק כה) שבמקום הפסד מרובה יש להתיר את

פסקינן דחמץ שעבר עליו הפסח של ישראל אסור לעולם לאחר הפסח לכל ישראל מטעם קנס דרבנן כשיטת רבי שמעון בגמ' (פסחים כ"ט). לפעמים זה יכול לגרום הפסד גדול אם ישראל לא מכר את חמצו כגון שיש לו י"ש בשיווי אלפי אלפים דולרים שלא מכר לפני הפסח. ואיסור חמץ שעבר עליו הפסח שייך לא רק לחמץ גמור כגון לחם ועוגיות וי"ש אלא גם לתערובות חמץ א"כ החמץ הוא פחות משישים מכל התערובת (משנ"ב סי' תמו, ס"ק קא).

ושייך הקנס בכל אופן שעבר ישראל על העבירה של כל יראה ובל ימצא כדאיתא בגמ' הנ"ל. ומפני חומר האיסור, הטילו חז"ל את הקנס אפילו במקרה של שוגג או אונס (שו"ע או"ח סי' תמח סע' ג).

אולם יש פוסקים שהקילו באופן של אונס גמור. הביא המ"ב (סי' תמח, ס"ק ט) מקרה כזה כשהיו חטים לישראל אצל רחיים של אינו יהודי, ובתוך הפסח לקח האיננו יהודי בעל הרחיים את החטים של היהודי וטחן אותם ולש אותם ואפה אותם ללחם. וכתב המשנ"ב שלפי הבית

ז. אין להגעיל באדים (סטי"ם) [ט].

ח. נוהגין שאחר ההגעלה שוטפים את הכלים במים קרים.

ט. אם אפשר יש להגעיל בפני בעל תורה הבקי בדיני הגעלה.

דיני ערב פסח

א. אין אומרים מזמור לתודה ולא למנצח.

ב. אסור לאכול חמץ עד שליש היום ובהנאה מותר עוד שעה אחת, ומותר למכרו אז לאינו יהודי אבל אחר כך אסור

[ט] הערת מוה"ר יונה ריס: יש מחלוקת הפוסקים אם זיעה מפליטה, אבל עיין בשו"ת המהרש"ם (ח"א ס' צב) דאפילו להסוכרים דזיעה מפליטה אפשר דהוי רק לחומרא ולא לקולא. וע"כ אי אפשר לעשות הגעלה ע"י סטימע"ר א"כ הכלי הנכשר רק קיבל בליעה ע"י זיעה (כגון בתנור מיקרוגל) אבל בדרך כלל לא שייך להגעיל בדרך זה. מכל מקום אם ע"י הסטימע"ר יוצאים מים ורתחין, פסק באגרות משה (יוד"ח חלק א' סי' ס') דאפשר להכשיר ע"י המים היוצאים מן הזיעה במקומות שצריכים הכשר ע"י עירווי כגון השלחנות והתיבות וכדומה, אבל לא ע"י זיעה לבד. ומ"מ צריכים ליזהר שהסטימע"ר באמת יגיע לחום של רתיחה. ושמעתי שבדרך כלל מייצרים את מכשירי הסטימע"ר לרבים באופן שהם לא יגיעו לחום זה כדי שלא יזיקו בני אדם ולכן המים יוצאים מהסטימע"ר פעמים אינם באים אפילו לידי יד סולדת בו וכ"ש לא לידי רתיחה, וא"כ לא שייך להשתמש בסטימע"ר להכשיר אלא אם כן זה מכשיר מיוחד שנעשה עבור בתי חרושת או לצורך הכשר כלים לפסח, שרק מכשירים אלו מגיעים לדרגת החום הראויה. ולפני כמה שנים הכשרנו במועצת הרבנים דשיקאגא סטימע"ר מיוחד שבדקו אותו ומצאו אותו כשר כפי כל התנאים הנ"ל אבל בדרך כלל קשה למצוא סטימע"ר כזה. ואפילו כשיש סטימע"ר כזה יש ליזהר מאד שלא להסתכן בשעת שמשמש בו ויש להתלבש כראוי, כמו כן יש ליזהר מאד כשמכשירים ע"י עירווי שלא יפלו המים הרתחין על ידיו או רגליו או שאר מקומות שבגוף ח"ו. ויש ליזהר בזה מאד וזה חיוב ממש מדין השמר לך ושמור נפשך מאד (עיין חו"מ סי' תכ"ז), וחמירא סכנתא מאיסורא (חולין י).

החמץ בהנאה, אבל לא התיר לאכול את החמץ. אמנם נראה שדעת הערוך השולחן (סי' תמח סע' ח) היא להתיר את החמץ באופן זה אפילו באכילה. וכ"ש נראה שיש מקום להקל במקום שהאדם הזה גם מכר את כל חמצו, ובנוסף לפירוט מקומות מיוחדות לחמץ כתב בלשון הכולל שמכר "כל חמצי שיש לי בעולם" שלפי רבי עקיבא איגר (שו"ת רע"א מהדורא תניינא סי' ז) מועיל אפילו לגבי חמץ שמצא לאחר הפסח במקום שלא פרט במיוחד בהרשאת חמץ שלו. ומ"מ בנוסף לזה חשוב גם לפרט בשטר מכירת החמץ ככל מה שאפשר כל מיני חמץ וכל מקומות החמץ כדי לצאת גם ידי שיטת המקור חיים שכתב (סי' תמח ס"קט) "וכשמוכר החמץ יפרש כל מין חמץ שמוכר דאם לא כן הוי כדבר שאינו מסוים דלא קנה...אף שאומר כל חמצי מ"מ לא הוי במינו ידוע."

אבל במקום שלא שייך הקולות הללו, וכגון אצל חנות (כגון סופערמרקע"ט) בבעלות יהודי שלא מכר את חמצו, ולא היה באונס כלל, החמץ יהיה אסור לא רק לבעלים אלא גם לכל ישראלים בעולם (שו"ע אור"ח סי' תמח, סע' ג), והאיסור על החמץ הזה קיים לעולם כמו שנתבאר. וכל זה גורם בעיה מיוחדת ללוקחים

שמדובר במומר לתיאבון דלא שבקי התירא ואכלי איסורא (פ' לא יאכל איסור כשאפשר לאכול היתר) וע"כ מחליפין חמצם בחמץ של עובד כוכבים לאחר הפסח שעכ"פ מותר ללוקחים ממנו את החמץ הזה. אבל בזה"ז קשה מאד להניח שבעלי החנויות יודעים את ההלכה של חמץ שעבר עליו הפסח או שמקפידים בכלל על האיסור הזה, וגם כן לא פשוט להחליף את כל החמץ של החנויות וכ"ש של חברת היי"ש. ועוד כתב בבאר היטב (אור"ח סי' תמח, ס"ק יא) דבזה"ז יש להתייחס ליהודים שאינם שומרי מצוות כמומר להכעיס בנוגע להלכה זו (ואולי סברתו כנ"ל) וא"כ אין מקום להקל מטעם הסברא שהם מחליפין. וע"ע בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ד סי' צא) בענין זה.

ולכאורה הפיתרון לבעיה הזאת הוא לשכנע את בעלים היהודים למכור את חמצם לפני הפסח כנהוג (עיין שו"ע אור"ח סי' תמח, סע' ג) שהרי אפילו ר' יוחנן יודה שאם לא רק ביטל היהודי את חמצו אלא גם מכר את חמצו לנכרי לפני הפסח שמותר לו ולאחרים לאכול את החמץ לאחר הפסח כשיקנו שוב את החמץ מהלוקח הנכרי לאחר הפסח. ואכן המנהג למכור כל אחד את חמצו לנכרי ולסמוך על קנין החמץ מהנכרי

לאחר הפסח כבר נפוץ ומקובל בעולם התורה (עיין בענין זה בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' מט).

אולם יש לחשוש שמכירה כזו לא יועיל אם בעלי החנות או בעלי החברה ימשיכו לעשות משא ומתן בחמץ הנמכר בתוך הפסח שא"כ אפשר שבטלו את המכירה מטעם שכל המכירה היה רק הערמה בעלמא. וכן כתבו כמה פוסקים שא"א לסמוך על מכירת חמץ כזו במקום הערמה הניכרת (עיין בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' רה).

בכל זאת, פסק הרה"ג הרב משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה אור"ח ח"א סי' קמט) שמכירת חמץ של בעל חנות חל לדינא אע"פ שעדיין מוכר את חמצו בפסח. וטעם לזה שאינו חפץ לאסור את חמצו שמכר לפני הפסח, אלא שגזול את החמץ שמוכר במשך החג. אבל לגבי כל החמץ שאינו מוכר במשך החג, נשאר החמץ הזה בבעלות הנכרי בפסח ואינו נאסר מחמת הדין של חמץ שעבר עליו הפסח. וכן פסק הרה"ג הרב שלמה זלמן אורבך זצ"ל (הליכות שלמה, פסח, פ"ה, סע' ט) שמכירה כזו כשר להלכה ע"פ הפסק של הנו"ב (מהדו"ק אור"ח סי' יח) שכל עוד שמכירת החמץ נעשה כדת וכדין לפני הפסח

והנכרי הקונה יכול לכופף את המוכר ע"פ דין לקיים את המכר, לא משנה אם המוכר מחשב בלבו להערים מכיון שלמעשה הלוקח הנכרי יכול לתבוע אותו לקיים את המכר.

אמנם הסכים הרב משה זצ"ל בתשובה אחרת (אגרות משה או"ח ח"ב סי' צא) שלא יחול המכירה בנוגע לחמץ שהגיע בראשונה לבעלי החנות בתוך הפסח שבודאי יהיה אסור החמץ הזה שלא נמכר מעולם לקונים היהודים לאחר הפסח. ומטעם זה פסק שאי אפשר למשגיחי ועדי הכשרות לתת הכשר לחנות כזה שמוכר את חמצו לפני הפסח ועדיין נשאר פתוח בתוך החג.

אבל יש שהציעו שאולי יש פתרון אחר במקרים כאלו וזאת שימכרו הבעלים של החנות או החברה יי"ש את העסק שלהם לגמרי לאינו יהודי לפני הפסח, וא"כ הנכרי קונה לא רק את החמץ אלא את כל העסק. ובמקרה כזה אם נמכר חלק מן החמץ בתוך ימי הפסח, סוכ"ס החמץ נמכר ע"י הנכרי ולכן גזל אין כאן וביטול מקח אין כאן לכ"ע. והצעה כזו היא יפה מאד אם המכירה של העסק היא אמיתית. אולם אם גם מכירה זו הוא הערמה בעלמא והישראל עדיין מנהל את העסק, לא

הועילו חכמים בתקנתן כלום. ולהיפך הורה הרה"ג הרב ישראל בעלסקי זצ"ל שבמקרה כזה אפילו הרב משה פיינשטיין זצ"ל לא היה מחשיב מכירה כזו לכלום אם בעל היהודי עדיין מנהל את העסק בתוך חג הפסח ולוקח את כל הרווחים, ואדרבה מכירה כזו יותר גרועה ממכירת חמץ גרידא של בעלי החנויות מכיון שברור במקרה כזה של מכירת העסק דלא היו הבעלים מעוניינים במכירת העסק בכלל משא"כ במכירת חמץ לגבי החמץ שלא נמכר בתוך הפסח (שו"ת שולחן הלוי ח"א סי' יב [יח], ועיין במכתב של הרב אלי גערסטן להרב צבי רייזמן בס' רץ כצבי, פסח, עמוד' שלא-שלב).

אבל מ"מ אם מכירת העסק נעשתה כראוי כפי כל התנאים הנדרשים, יש שמקילים למכור את כל העסק לנכרי במקום הפסד מרובה וצורך גדול (עיין ערוך השולחן סי' תמח סע' מ, ושו"ת דובב מישרים מהרב מטשורבין, ח"ב סי' ד). וכן עשינו במועצת הרבנים דשיקאגא להרשות מכירת עסק מחברה יי"ש מפורסם לנכרי ע"פ ארבעה תנאים: (א) שלא יהיה למוכר היהודי שום התייחסות לעסק כל ימי הפסח, (ב) שהנכרי הקונה את העסק צריך להיות אדם ראוי לנהל את העסק בעצמו, וכגון אדם שכבר משרת כמנהל של העסק במשך כל השנה,

יהיה בגדר חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח שהוא היתר גמור לישראל לאחר הפסח.

ויש לעיין מה יהיה הדין במקרה שהישראל רק שותף בעסק של החנות או החברה אבל רוב הבעלות של העסק הוא בידי נכרים. במצב כזה, הקיל הרב מפונוביז' (שו"ת זכר יצחק, סי' ח) לקנות חמץ מחברה כזו לאחר הפסח אפילו אם לא עשו מכירת חמץ כהוגן מכיון שרוב הבעלות הוא בידי עכו"ם. אולם נחלקו עליו כמה פוסקים. ושיטת הרב משה פיינשטיין ז"ל (שו"ת אגרות משה, אה"ע ח"א סי' ז) היא דבכל מקום שיש לישראל בעלות באופן שיש לו כח להשתתף בהחלטות של החברה, יש בעיה של בעלות יהודי בחמץ. מכל מקום יש יותר מקום להקל במקרה שהחברה היא חברה ציבורית שאפילו אם יש יהודי מנות (שער"ס) בחברה אין זה מהוה בעלות או שותפות משמעותית אלא רק זכות גרידא ברווחים של החברה (כמבואר בשו"ת אגרות משה שם, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' א).

בנוסף לכך, כתב הרה"ג הרב אשר וייס שליט"א (שו"ת מנחת אשר ח"א, סי' קה-קו) שאין מושג כלל של בעלות בענין זה ע"י ישראל שיש לו שער"ס בחברה בע"מ מכיון

(א) שיהיה חשבון מדויק לאחר הפסח על כל הרווחים במשך החג, ו(ב) שהקונה הנכרי יקבל כסף בעבור כל הרווחים האלו שנעשו במשך החג.

וכן חשוב לאשר שמכירת החמץ של העסק תהיה לחלוטין, וכמו כל מכירת חמץ שצריך להיות לחלוטין ולא מכירה לזמן (כדכתב בס' מכירת חמץ כהלכתו פ"ב סע' ג, ע"ש טעמו דמכירה לזמן הוי רק כקנין הגוף או עכ"פ בגדר גורם לממון דלגבי חמץ הוי כממון דמי). ואע"פ שידוע שהנכרי הקונה ימכור את החמץ בחזרה ליהודי לאחר הפסח, הרי כך הדרך של כל מכירת חמץ הנהוגה בישראל כפי חכמינו ז"ל (עיין תוספות פסחים פ"ב הלכה יב-יג).

אבל אע"פ שיש צורך למכור את החמץ של העסק לחלוטין, נראה שאפשר למכור את העסק בעצמו (חוץ מן החמץ) לזמן הפסח בלבד וכן עמא דבר. וע"כ נראה שיש לעשות שתי מכירות קודם הפסח לנכרי הקונה את העסק: (1) מכירת חמץ לנכרי לחלוטין לפני שעת איסור הנאה בערב פסח, (2) מכירת העסק לזמן מקודם שעת איסור חמץ בערב פסח עד לאחר הפסח. ואם נעשה המכירה כדין, יהיה מותר לישראל לקנות את החמץ של העסק מיד לאחר פסח מפני שכל החמץ נמכר כדין לנכרי, ואפילו החמץ הנקנה או הנעשה בתוך הפסח

שבנוסף להעובדה שאין לשום אחד מן החברה אחריות אישית לחובות החברה, אין תהליכי הבעלות של ממון החברה, שהם באו לכיטוי ע"י זכות הממון ברווחים, זכות להחליט על אופני השימוש בממון, וזכות להעביר או למכור את הממון לאדם אחר, מרוכזים במקום אחד כממון רגיל אלא בין שלשה גורמים: (1) בעלי מניות המקבלים את הרווחים מן הממון, (2) מנכ"ל שעושה את ההחלטות יום יום בענין שימוש הממון, (3) ומועצת המנהלים שהם אחראים על ההחלטות הגדולות של העסק כגון למכור את כל נכסי חברת הבע"מ לאנשים אחרים. ולכן הסיק הרב וייס ש"החברה היא בעלים על עצמה", ולמרות שבודאי "אסור לה לגנוב ואסור לגנוב ממנה", בכל זאת "בנוגע לאיסורי תורה שאינם אלא גזה"כ כחמץ בפסח... אין איסור בכספי החברה מעיקר הדין". אולם לא נראה שדעה זו מקובלת לפי רוב הפוסקים.

אולם, כל שלא נמכר החמץ של חנות בבעלות יהודים באופן המועיל לפני הפסח, אסור לקנות תוצרי חמץ מחנות כזאת עד שיעבור הזמן שאין לחשוש עוד ע"פ הרוב לחמץ שעבר עליו הפסח (עיין משנ"ב

סי תמט ס"ק ה). אבל יש לעיין בענין כמה זמן בזה"ז צריך לחכות עד שאפשר להניח שמוצרי החמץ אינן בתורת חמץ שעבר עליו הפסח. ונראה שהכל תלוי על "חיי המדף" של כל אחד ואחד ממוצרי המזון שיש בהם חמץ. וברור שבמקרה של י"ש החיי מדף יכול להיות לכמה שנים, בין אם היה הי"ש בבעלות חנות יהודי לפני פסח, ובין אם היה תחת בעלות יהודי בפסח של השנים הקודמים, וא"כ החשש יהיה יותר חמור אפילו בזמן ארוך לאחר הפסח. ויש להתקשר עם מנהלי ההשגחות הגדולים שיודעים את הפרטים בענין החיי מדף של כל מין של י"ש שיש בו בעיה כזו.

ולגבי רוב מוצרי המזון, בדרך כלל הפוסקים ברוב המקומות ממליצים ליהודים במקום לחכות עד ל"ג בעומר או עד שבועות לפני שיקנו מוצרי חמץ אצל חנויות שהן תחת בעלות יהודים שלא מכרו את חמצם. אבל יש מקום להקל ולחכות פחות זמן כשמדובר במוצרי מזון שהחיי מדף שלהם קצרים ביותר, וגם יש מקום להקל לפעמים אם הבעלות של היהודי הוא מצומצם ביותר וגם נעשה איזו מכירת חמץ כנ"ל ע"י רב מוסמך אפילו אם לא נעשה המכירה כפי כל ההידורים.

ויש להעיר שאפילו חנויות שהן תחת בעלות אינם יהודים שאינם צריכים למכור את חמצם, מכל מקום אם החמץ בא לרשות החנויות בפסח או לאחר הפסח מסיטונאים בבעלות יהודים שהחמץ היה ברשותם בפסח, וכמו במקרה של חברת הי"ש בבעלות יהודים שנתגלה שהי"ש כבר היה תחת בעלותם בפסחים שעברו כנ"ל, עדיין ייאסר החמץ הזה לעולם. ומפני כל החששות האלו, הוועדים למשגיחי כשרות משתדלים הרבה לדרוש ולחקור בענינים אלו כדי להבהיר הדברים על בוריים, אבל למעשה בהרבה מקרים קשה מאד ללבן את הדברים. ואם אין ריעותא גלויה או שום סיבה לחשוש על מקורן של מוצרי החמץ בחנויות, יש מקום

לסמוך על הרוב להקל (עיין באגרות משה או"ח ח"ד סי' צו), ביעוץ עם מורי ההוראה במקום.

והנה איתא בגמ' (ברכות יז.) שר"י אלכסנדרי הוסיף בסוף שמונה עשרה שלו את התפלה, "רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות". וביאר רש"י (שם) שכוונת שאור שבעיסה הוא "יצר הרע שבלבבנו המחמיצנו". ומתוך הזהירות לשמור את עצמינו מאיסור חמץ שעבר עליו הפסח, תקותינו שנזכה בעזה"י למש"כ שם בסוף דבריו, "יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלב שלם."

בענין הכשר כלי בן יומו לפסח בשעת הדחק

מוה"ר יונה יצחק יעקב הכהן ריס

בענין הכשר כלים של חמץ קודם הפסח שהם בני יומן, הרי לפי שיטת ר"ת שהובא בתוס' חולין (ק). ד"ה (בשקדם) שאין להכשיר כלי בן יומו כשאיסורא בלע מפני שהאיסור בכלי שנפלט ע"י ההגעלה יבלע שוב בכלי ולא יבטל במים אלא אם כן יש ששים במים לבטל את האיסור, ובהרבה פעמים כגון בכלי גדול שא"א להגעיל בכלי יותר גדול ממנו אלא מתוכו לא יהיה ששים במים כנגד בליעת האיסור בכותלי הכלי. ואפילו כשמגיעילין כלי קטן בתוך כלי גדול יש חשש בהרבה פעמים שאין ששים פעמים במים כדי לבטל טעם האיסור בכותלי כלי הקטן.

והטעם שיש צורך בששים במים כנגד האיסור הוא מפני שלפי ר"ת אומרים אצל כל האיסורים שחתיכה נעשית נבלה, ולא רק בבשר וחלב כמו שסובר רבינו אפרים בתוס' שם, וא"כ אע"פ שהאיסור לאחר שנפלט מן הכלי ע"י הגעלה יתערב במים הכשרים, כל עוד שלא יהיה ששים במים הרי כל המים נעשו נבילה ויחזרו ויאסרו את הכלי כבתחלה. וע"כ יש להשהות את הכלי עד שלא יהיה בן יומו לפני שעת הגעלה, דאז

יהיה האיסור כבר פגום ולא ייאסר מה שנבלע שוב בכלי מפני שהאיסור יהיה פגום מתחילתו בחזרתו לכלי.

אבל לפי שיטת רבינו אפרים דלא אמרינן חנ"ן בשאר איסורים, מה שנבלע בתוך הכלי מהאיסור לאחר הגעלה אפילו בכלי בן יומו יהיה במדה פחותה מהאיסור ראשון, ולמשל אם היה בתחלה איסור במדה אחד מעשרה מכמות המים בכלי, שוב יבלע האיסור בכלי לאחר הגעלה רק במדת חלק אחד מעשרה של האיסור ואם כן עכשיו יהיה חלק של האיסור רק אחד במאה מן המים שבכלי וא"כ יבטל האיסור לגמרי בהגעלה שניה אפילו בכלי בן יומו כמבואר בסוף דברי התוס' (שם), וכן הובא בש"ך (יו"ד סי' צה, ס"ק כא).

והרמ"א פוסק (יו"ד סי' צב, סע' ד) דאמרינן חנ"ן אפילו בשאר איסורים כשיטת ר"ת (אלא שמוכח ממה שהקיל הרמ"א בלח בלח בשאר איסורים לצורך הפסד גדול שרק סובר חנ"ן מדרבנן בשאר איסורים וכמו שכתב הר"ן שהובא בביאור הגר"א שם ס"ק כב), ולכן אנו משהין את הכלי שבלע איסור מעת לעת לפני הגעלת הכלי כדי שהאיסור הבלוע כבר יהיה נטל"פ

ולא יאסר שוב את הכלי לאחר הגעלה.

אבל בין לשיטת רבינו אפרים ובין לשיטת רבינו תם אם לא בלע הכלי שום איסור אלא היתר, כגון כלי בשרי כשר שרוצין להכשיר אותו כדי להשתמש בו בחלב (אע"פ שלפי המנהג שהובא במג"א, סי' תקט ס"ק יא, אין עושין את זה בדרך כלל אלא כשמכשירין כלים לפסח, או במקרה שמכשירין כלי בשרי או כלי חלבי להיות כלי פארעווא, ומ"מ מקילין בדיעבד בכל אופן, עיין במהרש"ם חלק ב, סי' רמא) אין שום חשש מעיקר הדין מלהגעיל כלי בן יומו שבלע ע"י מים שהרי יתבטל טעם הבשר ע"י ג'ט בר ג'ט דהיתרא דההיתר נבלע בכלי והכלי במים, ושוב אין שום חשש ע"י מה שיבלע ג'ט בר ג'ט דהיתרא בתוך הכלי עוד פעם דאיכא כבר בזה ג' נותני טעם דהיתר (עיין תוס' חולין קח: ד"ה שנפל) דלא נחשב לכלום (עיין בפרי מגדים במ"ז סי' תנב ס"ק ז, ובדברי הש"ך יו"ד סי' צד ס"ק טו שכתב על ג' פעמים ג'ט דלא חשיב טעם").

ואגב יש להעיר דבכל מקום שמבשלים בשר בכלי חלבי שאינו בן יומו או שמבשלים חלב בכלי שאינו בן יומו של חלב נחשב הבליעה ראשונה של חלב או בשר כהיתרא בלע, ורק אין משתמשים בכלי זה לכתחלה בלי להכשיר אותו

מפני ששתי הבליעות של בשר ושל חלב בכלי התקיימו כשהיה הכלי מבן יומו וע"כ לא היה הטעם של בשר או הטעם של חלב פגום מתחלתו, וע"כ אין להשתמש בכלי זה (אפילו לאחר מעת לעת מבליעה השניה) עם בשר מפני הבליעה של חלב שיש בו או עם חלב מפני הבליעה של בשר שיש בו (כמבואר בש"ך שם) אבל כיון ששתי הבליעות לא היו מתוך מעת לעת, אין הכלי נחשב כבלוע מבשר וחלב יחד, מטעם דכל אחד נחשב כהיתרא בלע. ונ"מ לגבי הכשר הכלים דפסקינן (ע"פ הגמ' בשלהי מס' ע"ז דף ע"ו.) דכלי שתשמישו ע"י האש טעון ליבון דוקא אם נחשב לאיסורא בלע כמבואר בתורה בפרשת מטות אצל מלחמת מדין, אבל אם נחשב כהיתרא בלע אפשר להגעילו אפילו כלי שתשמישו באש ע"י הגעלה כמו שמבואר בפרשת צו לגבי הכשר כלים שנשתמשו בהם קדשים (וע"ע בתוס' חולין ח. ד"ה שלבנה).

ויש מחלוקת בענין זה איך להגעיל מחבת (פרייאני"ג פע"ן) לפסח אם חמץ נחשב כהיתרא בלע ודי בהגעלה אפילו להכשיר כלי שתשמישו עם חמץ ע"י האש (וכמו שהובא בתוס' הנ"ל בשם ר"ת) או אם נחשב כאיסורא בלע וטעון ליבון (כמו שכתב הר"ן פסחים ל: בשם הרמב"ן ד"ה אבל רש"י), ועוד יש

עוד שיקולים להיתרא לגבי מחבת בפרט שבהרבה פעמים משתמשים במחבת ע"י טיגון בשמן הרבה דנחשב כמו תשמישו ע"י מים. ואכן המחבר (או"ח סי' תנא סע' יא) הקיל להכשיר מחבת לפסח ע"י הגעלה. ואע"פ שהביא בב"י (סי' תנא) שרוב הפוסקים סוברים דחמץ נחשב כאיסורא בלע, הקיל ע"פ מה שמטגנים בהרבה שמן וע"כ נחשב ככלי שתשמישו במים. ואע"פ שהחמיר בענין זה בשאר איסורים כדאיתא ביו"ד (סי' קכא סעי' ד), סמך במקצת במה שהרבה פסקו שחמץ נחשב כהיתרא בלע, כדאיתא בבאיור הגר"א שם (ס"ק ט). והרמ"א שם החמיר להצריך ליבון במחבת, ולמרות שלא הצריך הרמ"א אלא ליבון קל, מ"מ כשברור דלא טיגנו בתוכה תמיד עם הרבה שמן יתכן שיש להצריך ליבון גמור לדעתו, וע"ש בבאיור הלכה (ד"ה מותרת). ובס' חזון עובדי' על פסח (עמוד' קלה - קמא) כתב הרה"ג הרב עובדי' יוסף זצ"ל אריכות דברים בבקיאות נפלאה כדרכו בקדש ופסק שיש להקל להכשיר מחבת לפסח בהגעלה. ומ"מ מנהג האשכנזים להחמיר כרמ"א להצריך ליבון. אבל אם לא מדובר בהכשר כלים לפסח אלא בהכשר כלים לשאר השנה לאחר שהשתמשו

במחבת חלבי אינו בן יומו למאכל בשרי או להיפך, ברור שבמקרה כזה נחשבה המחבת לכלי שהיתרא בלע וע"כ מותר להכשיר את המחבת ע"י הגעלה גרידא אפילו כשלא השתמשו בה עם הרבה שמן, וכן איתא בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' קי, ומה שכתב להגעיל ג' פעמים אינו מעיקר הדין אלא לחומרא בעלמא, וע"ע בס' פסקי תשובות הל' פסח סי' תנא, אות קפד), ודו"ק.

ומ"מ יש לעיין לגבי הגעלת כלים לפסח שיש מחלוקת ראשונים כנ"ל אי אמרינן דחמץ נחשב היתרא בלע או איסורא בלע כנ"ל (עיין משנ"ב סי' תנא ס"ק כח). ואם חמץ קודם הפסח נחשב כהיתרא בלע אין צורך לפני פסח להקפיד שהכלי יהיה בן יומו חוץ מלאחר זמן איסורא בערב פסח, וכן כתב המחבר באו"ח סי' תנב סע' א (ועיין במשנ"ב שם ס"ק א). אבל אפילו לפי מנהגנו (עיין בבאור הלכה שם ד"ה שאין צריכין) שחוששין עכ"פ לכתחלה לשיטת הפוסקים שחמץ נחשב כאיסורא בלע וכסתימת המחבר בס' תנא סע' ד (וביישוב הסתירה בדברי המחבר בענין זה בין מה שכתב שם לבין מה שכתב בס' תנב סע' א, עיין בחזו"א או"ח סי' קיט אות יד), כתב המג"א (סי' תמוז ס"ק לח) שכו"ע מודים דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה לגבי חמץ קודם לפסח.

וכן כתב הפרי מגדים (א"א סי' תמוז ס"ק כד), וכן משמע בדברי שער הציון (סי' תמוז ס"ק יד).

וא"כ נראה שיש מקום להכשיר לפסח אפילו כלי בן יומו שאין בו ששים פעמים במים כנגד כותלי הכלי ע"י הגעלת הכלי ב' פעמים. ואפילו למנהג שהובא ברמ"א (סי' תנב סע' ב) שלא להגעיל שום כלי בן יומו אפילו במקום היתרא בלע משום גזרה שמא יגעיל כלי של איסור בן יומו בפחות מששים (כמבואר במשנ"ב שם ס"ק כ), מ"מ במקום הפסד כבר התירו הפוסקים להגעיל כלי בן יומו של איסור ע"י פגימת דבר הבלוע בכלי (עיין חזון איש יו"ד סי' כג אות א) כשאין ששים במים לבטל את האיסור. ולכן נראה שבמקום שאין צורך לפגום את הכלי מפני שאין אומרים חנ"ן, יש מקום לעצה זו להגעיל את הכלי חמץ ב' פעמים כדי להשתמש בו בפסח (ובמדה שיש פחות משמנה פעמים מים נגד הבלוע בכלי יהיה צורך לפעמים בהגעלה ג' פעמים, אבל לא נראה שצריך לחשוש לזה אא"כ יש כלי שכותליו עבים מאד).

ולכן נראה לדינא שבשעת הדחק כגון שכבר השתמשו בכלי חמץ ביום שלפני ערב פסח ואין זמן להשהות את הכלי כ"ד שעות, יש מקום להקל במקום הפסד מרובה לסמוך על הגעלה ב' פעמים בכלי בן יומו קודם זמן איסור חמץ ובפרט מפני שמלבד זה סומכין במקום הפסד מרובה על השיטה דחמץ נחשב כהיתרא בלע (כמבואר במשנ"ב סי' תנא ס"ק לב) ולפי זה מעיקר הדין היה מועיל אפילו בהגעלה פעם א' בכלי חמץ בן יומו לפני זמן איסור חמץ בערב פסח, וע"כ נראה שיש עכ"פ לסמוך על הגעלת ב' פעמים בכגון זו ובפרט אם קשה לפגום את הבלוע בכלי. וכן כתב ידידי הרה"ג הרב דוד כהן (שיקאגא) בספרו אמרי דוד - הלכות כשרות, "קאשערינ"ג" (עמוד שמה). ומכל מקום כשמגעילין את הכלי ב' פעמים, יש להקפיד שלאחר הגעלה הראשונה יריקו את המים מן הכלי כדי להרתיח מים חדשים לצורך הגעלה השניה, ועוד יעשה בהפסק מים צוננים בינתיים כדאיתא בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' לא) בנידון דומה לזה.